СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ   РІК XL. Ч. 18.   Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 23 січня 1932.   VOL. XL.   No. 18.   Jersey City, N. J., Saturday, January 23, 1932.   THREE CENTS.

БУДЕ ВІЙНА, ЯК РОЗІБЄТЬСЯ КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ РОЗЗБРОЄННЯ

ТАК КАЖЕ СЕНАТОР СВЕНСОН, АМЕРИКАНСЬКИЙ ДЕЛЄҐАТ НА ЖЕНЕВСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

НА ПОКЛАДІ КОРАБЛЯ „ПРЕЗИДЕНТ ГАРДІНҐ". — Сенатор Свенсон і д-р Мейрі Вулі, делеґати на міжнародню конференцію в справі роззброєння, полагоджують у дорозі до Женеви ріжні письма, головно відповіди на вказівки, які їм понадсилали ріжні прихильники пацифістичної акції.

Сенатор Свенсон не дуже вірить в успіх женевської конференції. Зате переконаний, що як тільки ця конференція скінчиться невдачею, то треба надіятися в Европі в дуже скорім часі вибуху нової війни.

МОКРІ ПРОГРАЛИ В СЕНАТІ.

ВАШИНҐТОН. — Сухі триюмфують, бо перепало в сенаті внесення сенатора Бинґема, котрий домагався, щоби ґовернори стейтів поручили леґіслятурам переведення ухвал в справі референдума щодо знесення чи модифікації прогибіції.

Сухі кажуть, що це провалилася спроба мокрих довести до знесення прогибіції. А мокрі не привязують знову до цього рішення ніякої ваги. Вони кажуть, що внесення Бинґема було нерозумне. Проти цього внесення було 55 голосів, а за нього тільки 15.

ВИРАТУВАЛИ НЮ ЙОРК З ФІНАНСОВИХ КЛОПОТІВ.

НЮ ЙОРК. — Майже 50 банків взялися ратувати місто, якому грозило банкротство. Банки заґарантували містови кредит до $151,000,000. Виставлені містом бонди на $100,000,000 розібрали приватні люди й інституції без усяких трудноців.

ДУХОВЕНСТВО ПРОТИ ВІЙНИ.

КЛІВЛЕНД. — На „Огайо Песторс Конвеншен" принято по горячій дискусії резолюцію, в якій духовники заявили, що є проти війни, та зобовязалися не вживати школи і проповідальниці для воєнних і військових цілей.

Конвенція скритикувала також рішення Найвищого Суду, яким відмовлено горожанства професорови Доґлесови Мек Інтошови, котрий заявив, що проти свого переконання не буде проти нікого воювати зі зброєю.

ХОЧЕ ДОПОМОГТИ ДЕПОЗИТОРАМ, ЩО ПОТРАТИЛИ ГРОШІ В БАНКАХ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Ґлес з Вірджінії вніс законопроєкт, у якім пропонує створення ліквідаційної корпорації, котра належалаб до „Федерал Резерв Систем" і котра допомаґалаб депозиторам, які потерпіли через замкнення банків.

ЗАБРАЛИ ДОРОГОЦІННОСТИ ВАРТОСТИ 349 ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК. — Поліція здогадується, що це злодії-аматори вдерлися до помешкання промисловця сіток на волосся, Ґери Ґлембія, і забрали його жінці дорогоцінности, вартости $349,000.

Три молоді бандити заявили дверникови, що вони бутлеґери і мають доставити „добрий штоф", але самій Миссис Ґлембі. А по тій заяві приложили дверникови револьвер до грудей і вдерлися до помешкання.

Миссис Ґлембі була в спальні й телефонувала, коли бандити вдерлися до її покою. Побачивши їх, вона зімліла. Приятель, до котрого вона телефонувала, почув крик, але замісць зателефонувати відразу на поліцію, зателефонував до знакомого й питав його о раду. Заки дано знати поліції, бандити вже втікли.

ІНЖИНІРСЬКИЙ ОСЕРЕДОК.

НЮ ЙОРК. — Колюмбійський університет приступає до будови інжинірської школи на взір побудованого „Медікел Сентр". Будова цього „інжинірського центру" коштуватиме коло $25,000.000.

ГУВЕР НЕ ДОЗВОЛЯЄ ЗНИЖУВАТИ ПЛАТЕНЬ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер видав розпорядок, у якім звертає увагу всіх підприємців, котрі перебрали від уряду ріжні будови, щоби вони не знижували робітникам і механікам теперішніх заробітних платень, бо в противнім разі уряд зірве з ними умови.

МАЙНЕРИ ГОЛОДУЮТЬ.

ПІТСБУРГ. — Девять проповідників, котрі відвідували майнерські околиці, заявили, що коли не прийдеться з негайною допомогою, то яких 2,500 майнерів у повітах Алеґені, Вестморленд, Фейет і Вашинґтон помруть з голоду.

ЩЕ ОДНА ПЛАСТОВА РОЗПРАВА.

Дня 12-го грудня м. р. закінчилась у Львові розправа проти 17 бувших пластунів з Левандівки (Львів), обвинувачених за приналежність до тайної орґанізації. Всіх звільнили від вини та кари. Підсудних боронив д-р Іван Рудницький.

„СУПРОТИ НЕЛЕҐАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ НЕ МОЖНА ПОПОВНИТИ ЗРАДИ".

Перед судом присяглих у Ґрацу розпочався процес проти 8 членів гаймвери, які намагалися 13-го вересня м. р. перевести державний переворот в Австрії. Головним обжалованим у цьому процесі є д-р Пфрімер, який після невдалого перевороту втік був за кордон і недавно повернув до Австрії.

Після відчитання акту обжалования наступило переслухання підсудних. Перший зізнавав д-р Пфрімер. Запитаний, чи почувається до вини, д-р Пфрімер відповів, що ні, бо супроти нелеґальної держави не можна поповнити зради. Австрійська конституція є, на його думку, тому нелеґальна, бо цісар Карло, який у 1918. р. зрікся престола, рішення щодо майбутньої форми правління в Австрії залишив населенню Австрії. Тимчасом в Австрії проголошено републику і в цій справі ніхто не питався населення про його думку.

Дальше д-р Пфрімер заявив, що не уряджував ніякого пучу, лише збройний похід, як це робив уже три рази передтим за відомістю влади.

НА ВЛАСНЕ ПРОХАННЯ... В ТЮРМУ!

„Варшавскі Курер" повідомляє „без коментарів" (дуже модне слово!), що два брати, Ян і Станіслав Мадзяри, вкрали в одного хазяїна в Тухолі гуску й на розправі зі сльозами на очах просили, щоби їх замкнути, бо вони безробітні й не мають з чого жити. А тепер зима. Суддя був дуже в неприємному положенню, бо брати Мадзяри не були ще карані, а гуску вкрали. Суддя після права хотів завісити кару, але на благання обох братів дозволив їм відбувати цю кару.

Між іншим у калуському повіті за крадіж в лісах засудили селян на 12,000 (словами: дванацять тисяч!) днів тюрми. Але в тюрмі є тільки 35 місць. Себто цей останній мусить чекати 2 роки, щоби могти пересидітися в тюрмі, не маючи навіть такої нагоди як... брати Мадзяри!

ЦІКАВА ПРИГОДА ІНСПЕКТОРА ДЕТЕКТИВІВ.

У Будапешті оповідають про таку пригоду. Інспектор мадярських детективів Меньгарт проходжувався по бульварі Єлисавети. Його увагу притягнула вітрина одної каварні й він став її оглядати. Нараз почув чужу руку в кишені свойого пальта. Швидким відрухом зловив він за руку й витягнув її разом з кайданками, які він, як детектив, звик був носити в кишені. Злодій не міг попастися гірше. Тими самими кайданками, що їх злодій витягнув з кишені, скував його Меньгарт і відвів на поліцію.

БЕЗРОБІТНІ ОГРАБИЛИ ХЛІБ.

На вул. Жовківській у Львові безробітні напали на Й. Гуменюка, який розвозить хліб із пекарні Вас. Шпака, побили його та забрали 80 булок і кілька хлібів.

ЯК ЛЬВІВСЬКИЙ БРУКОВИЙ „ЕКСПРЕС ІЛЮСТРОВАНИ" „ВІДПРУЖУЄ" ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКУ АТМОСФЕРУ.

„Львовскі Ілюстровани Експрес Вечорни" з дати 13. грудня м. р. приніс невеличку, але дуже вимовну своїм тенденційним змістом репортерську замітку під крикливим написом „Замах „пятки" українських героїв на польського діяча зпід Львова", в якій читаємо:

„Українські герої в Чижках поводилися по ароґантськи супроти польського населення. Героям було не до смаку, що прилюдна опінія села була проти них, і тому терором рішили вимусити для себе послух у громаді. Цілою акцією кермувала пятка „поджеґачи", до якої належали парубки: С. Білан, А. Дацко, М. Брелих, В. Івахів (невже свояк відомого радника з воєвідства? — прим. складача!) і В. Лучинський. В ночі з 13. на 14. жовтня провідник пятки, Білан, рішив остаточно розправитися з сусідами-Поляками Шпаковським і Сухом, щоби позбутися їх раз на все і рівночасно вимусити послух поміж своїми".

Далі репортер „Експресу" описує, якто пятка стріляла крізь вікно до Шпаковського, але його навіть не ранила, і якто в домі Суха вибила шибу. На щастя, ця „пятка" стала перед польським судом у Львові. Читаючи опис „подвиґів" пятки в „Експресі", набираєш враження, що суд усіх тих членів „апокаліптичної" пятки засудив на великі кари. Тимчасом той же „Експрес" подає, що польський суд усіх їх (цілу „пятку") увільнив від вини і кари. „Експрес" написав про цей присуд так: „Наслідком недостачі доказів — напад мав місце в темну ніч — трибунал звільнив обвинувачених".

З наведеного ясно, що писака з „Експресу" незадоволений таким присудом польського суду. Він був би і без доказів „кропнув" членам „пятки" по кілька літ тюрми. Нотуємо цей дрібний по собі факт тільки для ілюстрації цих нечуваних метод, якими користуються деякі польські бруковці, щоби цькувати на Українців.

КРОВАВИЙ ВІДПУСТ БЕЗБОЖНИКІВ.

Традиційний відпуст у Гамбурґу на т. зв. „святім полю" закінчився пролиттям крови. А саме підчас процесії зявилися серед товпи комуністичні аґітатори, які почали виголошувати протирелігійні промови. Положення ще більше загострилося, коли на „святе поле" прибув відділ комуністичного „червоного фронту". Безбожники хотіли заатакувати процесію. Між поліцією і комуністами вивязалася сутичка. Супроти грізної постави демонстрантів, які намагалися роззброїти поліцію, поліція зробила вжиток зі зброї. Впали дві сальви. Їх вислід: один убитий і кільканацять осіб ранених. Поліція арештувала 20 осіб.

КРАДІЖ 5 МІШКІВ ГРОШЕЙ.

Невідомі люди забрали 5 мішків грошей на шляху Ломжа-Варшава. У мішках тих було 50 тисяч зол. Вломники дісталися до вагону між Вишковом і Тлущом, отвором у долівці. Отвір цей запримітили щойно в Ломжі. Поліція арештувала вже одного залізничого злодія. Його зрадили закровавлені руки. Поліція впала на слід і решти злодіїв.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

В суботу, дня 23. січня с. р., в годині 8.45 до 9 вечером, зі стації W. I. C. C., 600 кс., Бриджпорт, Конн., будуть грати Володимир Гвоздевич, 13-літній скрипак і пяністка Юлія Баволяк з Ансонії, Конн.

СТУДЕНТСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЮГОСЛАВІЇ.

Студенти університету в Білгороді (Югославія) врядили демонстрації протесту проти диктатури короля Александра та його прибічників. Міністер освіти наказав усіх демонстрантів звільнити з університету. Студенти після того відмовилися покинути будинок університету. Поліція чатує на студентів довкола університетського подвіря, але в середину не заходить.

МАДЯРСЬКИЙ ҐЕНЕРАЛ ПОВІСИВСЯ У ВЯЗНИЦІ.

З Будапешту повідомляють, що емеритований ґенерал жандармерії, Франц Тіль, арештований у звязку з викриттям заговору, повісився в військовій вязниці.

НЕПРИЄМНИЙ ВИПАДОК НА ВЕСІЛЛІ.

В одному з ресторанів французької місцевости Монтаняк (біля Бордо) відбувалося весілля. Всі гості разом з молодими були зібрані на першому поверсі й весело забавлялися. Але підлога кімнати була мабуть дуже стара, бо не видержала тягару весільних гостей, завалилася з ними й упала з 4-метрової височини до партерового льокалю ресторану. В тому неприємному весільному випадку було ранених 50 осіб.

КРАДУТЬ ЯК КРУКИ.

В дорозі з Відня до Букарешту пропав цілий транспорт кожухів. Стверджено, що ті кожухи вкрадено на румунській території. Замісць кожухів прибув до Букарешту транспорт старих книжок і ґазет.

ДІМ РОЗПУСТИ У ЛЬВОВІ.

Поліція відкрила в мешканні Чабанової при вул. Сташіца 7 дім розпусти. Чабанова по розводі зі своїм мужем приняла на мешкання кілька „пенсіонарок", до яких заходили мущини з найліпших товариських сфер. Всі дівчата, яких поліція застала у Чабанової, як виявилося, були венерично недужі. Чабанову арештовано.

КІНЬ ЗА 8 ЗОЛ. І ШАПКА ЗА 15 ЗОЛ.

Ось вам правдива, хоч на око неймовірна історія. І то не з Америки, але таки наша рідна — українсько-жидівська.

До місточка П. випровадив селянин коня на продаж. Кінь як кінь, навіть досить гарний. Оглядали коня купці: один давав 3 зол., другий 5, а найвищу ціну давали 8 зол. Це хіба кпини, скавав селянин і повів коня назад у село. Але по дорозі роздумався. Вступив до жидівського склепу та вибрав для себе баранкову шапку. Торг в торг — згодилися за 15 зол. Маєте видати зі сто золотих? — питає Жида.

Ні? То потримайте коня, а я піду в місто зміняти.

Натягнув шапку і пішов у село. Тримав Жид коняку з годину; навкучилось і завів її до заїзду. Але й на другий день власник не зголосився. Пішов Жид на торговицю продавати коня. І тут щойно переконався, в чому справа.

Продав коня за 8 зол. Неймовірне, але правдиве.

ЯПОНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД КИТАЮ СПИНЕННЯ ПРОТИЯПОНСЬКОЇ АҐІТАЦІЇ

ДО ШАНҐАЮ ВИСЛАНО КІЛЬКА КОРАБЛІВ ЯПОНСЬКОЇ ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ, ЩОБ ПІДПЕРТИ ЦЕ ДОМАҐАННЯ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Японський консуль і командант японських морських сил у Шанґаю вислали до мейора китайської дільниці міста ультимат з домаганням, щоб негайно спинено протияпонську аґітацію та бойкот японських фабрикатів і краму, що провадиться тепер серед Китайців. Разом з тим Японці домагаються, щоб негайно були розвязані ті китайські орґанізації, які ведуть проти Японії пропаґанду та орґанізують бойкот торговлі з Японією.

Одночасно для підкріплення своїх домагань Японія вислала до Шанґаю два кружляки, воєнно-літакову базу-корабель та кілька торпедовців. Японія домагається покарання орґанізаторів бойкоту й нападів на Японців. Японський адмірал заявив Китайцям, що коли ці домагання не будуть негайно переведені в життя, то тоді Японці вжиють власних заходів, щоб забезпечити собі спокій і нормальну торговлю в Шанґаю.

З огляду на щораз більше загрожуюче становище в Шанґаю, европейські дільниці міста почали пильніше охороняти військами й збільшеним числом поліції. На поліційну службу тепер принято багато російських, білоґвардійців. По вулицях цих дільниць увесь час патрулюють війська та поліція.

КИТАЙСЬКО-ЯПОНСЬКІ СУТИЧКИ В МАНДЖУРІЇ.

ТОКІО (Японія). — В Манджурії все ще не припиняються сутички з китайськими грабіжницькими бандами та з окремими частинами бувшої реґулярної армії. Остання сутичка була в районі Тагушана, де вбито 40 Китайців, а одного японського жовніра поранено.

В районі Чінчова вбито 16 Китайців, а 19 захоплено в полон. Японське воєнне міністерство повідомляє, що від 18 вересня минулого року в Манджурії вбито 300 Японців, 600 поранено тяжко, а 400 жовнірів знаходяться в щпиталях з відмороженими частинами тіла.

РОЗВЯЗАНО ЯПОНСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ.

ТОКІО (Японія). — На бажання премієра-міністра, який має в теперішньому парляменті меншість голосів, японський імператор розвязав парлямент. Нові вибори ще точно не означені, але гадають, що вони відбудуться 20 лютого.

Цим способом премієр-міністер Інукай сподівається здобути собі в парляменті більшість, бо є надія, що войовничо-імперіялістична партія Сейюкай тепер переможе на виборах.

АНҐЛІЙСЬКИЙ УРЯД ПЕРЕД КРІЗОЮ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Несподівано анґлійський уряд Мек Донелда опинився перед крізою. Міністер без теки Сновден загрозив, що подасться до димісії, якщо парлямент прийме пропозицію уряду підвищити мито на ввесь довіз до Анґлії з чужих держав.

Тимчасом уряд уважає таке підвищення потрібним для охорони краєвого промислу та торговлі. Катеґоричне ставлення справи Сновденом привело до того, що уряд тепер загрожений, а тому ні Мек Донелд, ні міністер справ заграничних Саймон не зможуть поїхати до Парижа на наради з Лявалем та для участи в засіданнях Ліґи Націй.

НІМЕЧЧИНА ВІДРОЧИТЬ НА РІК УСІ ВИБОРИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Закінчуються переговори між урядом та лідерами ріжних партій про відрочення всіх виборів до державних і публичних установ на один рік. Разом з цим і вибори президента держави мають бути відрочені на той самий час. Це відрочення може зробити президент републики, видавши відповідний декрет на підставі 48 параґрафу конституції.

Більшість партій, включно з націоналістами, вже погодилися на відрочення виборів і спинення на рік політичної активности, щоб цілковито присвятити цей рік економічно-фінансовому відродженю держави.

„РАДЯНСЬКА РЕПУБЛИКА" В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД (Еспанія). — В деяких містах північної Катальонії большевики, разом з синдикалістами проголосили радянську републику й републиканський еспанський прапор замінили червоним, комуністичним. Мадридський републиканський уряд рішив якнайскорше воєнною силою здавити комуністичні спроби в Еспанії й вислав проти міст „радянської републики" війська.

В деяких містах, як наприклад Берґа, само населення скинуло комуністичний уряд і привернуло републиканську владу. У всякому разі Еспанія тепер стоїть перед таким саме завданням, перед яким стояла російська демократична република перед захопленням комуністами влади.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДИН УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Недавно видано в Лондоні анґлійською мовою переклад польської брошури М. Фелінського, „Українці у відродженій Польщі", в якій автор намагається виложити історичні права Польщі до Західньої України. Подаючи інформації про Українців під Польщею, згадує він також і про українську пресу, підкреслюючи, що стан преси є без сумніву виразником інтензивности і рівня життя кождого народу. А далі подає, що, узгляднюючи навіть деякі некорисні для української преси обставини, треба признати, що стан української преси є слабий, бо:

Німці в Польщі, яких є коло 1,000,000, мають 16 щоденників; Жиди, яких є коло 3,000,000 мають 20 щоденників, а Українців, яких число переходить 5,000,000, мають ледви один щоденник".

Таке читаємо в польській брошурі, виданій по анґлійськи, в якій повно похвал для Польщі, як тої, яка завжди попирала культурний розвиток Українців. З того виходило би, що коли тепер зачав виходити новий український щоденник у Львові, то польська преса повинна би добачити в тім поступ українського народу, або принаймні збути цю подію мовчанкою. Та на ділі справа виглядає зовсім інакше. Ото вшехпольський „Курєр Польскі" пише в статті „Тши дзєнніки рускє ве Львовє" таке:

„З нашої сторони вважаємо, що українських щоденників у Львові буде забагато з огляду на низький культурний рівень українського громадянства".

Як бачимо, в Поляків, коли ходить про нас, є завжди одна й тасама льоґіка. Вони ставляться до всяких наших прояв, національних чи культурних, неґативно.

Та для нас не повинно бути важне те, що думають про нас Поляки, а що думаємо ми самі про себе. Нам самим палає лице з сорому, що наш загал ще настільки байдужний до своєї преси, що щойно тепер беремося видавати в краю третій щоденник, і то з острахом. Та всеж це добрий знак, коли в часі найбільшої економічної скрути і гнету окупантів ми таки поступаємо вперед і виповнюємо ті прогалини, які повинні були заповнити в кращих часах. Значить, таки не падаємо на дусі, а набираємо розуму і віри у власні сили.

Такий прояв заслугує на те, щоб його поперти і з боку американсько-української іміґрації. Отсей новий часопис є нам добре відомий. Це перемінений на щоденник **„Новий Час"**, Львів, Боїмів 4. Передплата для Америки виносить тепер місячно $1.

КАТОЛИЦЬКА АКЦІЯ В НІМЕЧЧИНІ Й УКРАЇНЦІ

(Допис з Берліна).

Німеччина — це країна і, можна сказати, колиска протестантизму. Схід опановують протестанти, а Захід католики. В загальному число католиків у Німеччині не підпадає великим змінам. Відношення між протестантами й католиками було в 1910 році 66.1% до 32.4%. По останньому перепису населення в 1925 р. це відношення майже не змінилось. Осталося 64.1% до 32.4%. Невеличкі зміни треба приписати ріжним територіяльним стратам Німеччини внаслідок війни.

Протестанти й католики ведуть між собою боротьбу. Вона ведеться в культурних формах. Це є боротьба за душу, що часами набирає занадто аґресивного характеру. В позакулісовій боротьбі навіть державних законів не перестерігають, а всякі приписи то лиш на те існують, щоб їх переступати. Одначе ні одній стороні ні другій не вдалося посилитись. Це треба пояснити тим, що для населення ця боротьба є байдужною. Навіть широко закроєна католицька акція не вспіла потрясти рядами протестантів, хоч вона й має деякі успіхи на німецькому терені. Головною остоєю протестантизму являється Берлін. Давніще жили там Гогенцолерни - протестанти, що ніяк не хотіли піддатися католицьким впливам. Сьогодні Берлін є на 80% протестантський, а лише на 10% католицький. Крім того є в ньому ще богато мешканців, котрі ніякої релігії не признають. Для Берліна створено окреме католицьке епископство й епископом став д-р Шрайбер. Це є солідний здобуток католиків і католицької акції. Католики в Берліні зорґанізовані сильно. Та вони в більшости лише по формі католики і дбають за свої світські інтереси. та платять церковний податок. В останньому часі через цей податок виступило богато людей з обидвох церков: католицької та протестантської. До цього причинився немало зріст німецького соціялізму в останніх роках. Сила католиків у Німеччині, як і взагалі сила Німеччини в цілому, опирається на орґанізації. Під оглядом здисциплінованої зорґанізованости Німеччина стоїть на першому місці в світі. Католики і протестанти є зорґанізовані і тому завзята боротьба за душі не має успіху. Все як було так і остається з малими хіба виїмками, що не грають в цілому ніякої ролі.

Успіхи католиків у Німеччині не значні. Від 1919 до 1928 року число католицьких священиків збільшилося з 15,531 на 16,376, а число парохій з 10,370 на 11,318. Ріжні католицькі чини збільшилися з 6,069 на 7,185, зглядно з 71,477 членів на 88,570. Всюди, де лише є дрібка католиків, щоби було за що зачіпитись, католики зорґанізували свої місії, яких завданням є навернути протестантських схизматиків. Останніми часами звертають вони увагу на акцію уряду в поселенні безробітних на ріллі і творять всюди в нових оселях свої ячейки. Також у Саксонії вдалося католикам заложити окреме епископство, 5 нових церков, 15 місій, деякі школи і 8 нових парохій. На Шлезку, в Східних Прусах і в інших країнах мають вони також деякі успіхи. Працюють завзято і посиленим темпом заходами католицької акції. Численна католицька, і то добре ситуована, преса помагає їм у цьому. Почалася нова епоха в приєднуванню членства церков. Все булоб дуже добре; боротьба ця не прибере занадто різких форм, бо Німці в першу чергу почувають себе Німцями; але соціяльне положення може покласти кінець усій цій роботі. Люди не вдоволяються лише словом; вони хотять і їсти. А большевики їм забогато обіцюють приманчивих річей, щоб вони могли від них відказатись, і то саме найнижчі і найбідніщі верстви. Соціялізм почав діло розкладу, а большевизм буде його кінчити. Церковна боротьба готова опинитись поза рамками.

Нині Німеччиною править католик Брінінґ. Хтось би подумав, що він зараз заведе католицизм у цілій Німеччині. Брінінґ одначе є в першу чергу Німцем, а відтак католиком, і провадить політику німецьку.

Живе в Німеччині маса Українців, що признають себе греко-католиками. Під пливом соціялізму, а головно теперішньої комуністичної пропаґанди в Німеччині та загальних злиднів вони збайдужніли до церковних справ. Держаться церкви ще тому, що так робили їх батьки. Цебто бережуть традицію. Комунізм робить своє діло. Заставляє наших людей думати матеріялістично, підриває в них довіря до їхньої віри. Також і за душі наших людей борються обі німецькі церкви, католицька й протестантська. Виходить краще той, хто більше дає, бо треба знати, що ідеалом нашого робітника в Німеччині, в нинішні тяжкі часи, є „переписатись на Німця" і наповнити жолудок. Це нічого дивного, але з тим фактом треба числитись.

На всю Німеччину є один український парох з осідком у Берліні. Богато зробити він не може, щоб ті маси еміґрантів вдержати при вірі, а головніще: не дати їм зденаціоналізуватись. Хоч католицький рух підходить до праці зорґанізовано, то всеж таки комуністи мають більший успіх серед наших людей, бо вони більш радикальні і воюють зброєю земською, а не небесною. А це більше промовляє до душі виголоднілого еміґранта. Один чоловік не годен нічого зробити. До цього треба більшої сили. Для успішної роботи требаб обєднати як католиків так і некатоликів — українських еміґрантів і не глядіти при цьому однобічно на справу, а при браку довіря трудно обєднати людей бля спільної цілі. Все робиться доривочно, кождий для себе. Парохія для себе, Українська Громада для себе, ще інші орґанізації для себе. Кождий творить для себе партію, не довіряє один другому, навіть в доброму ділі підозріває якісь задні думки. Одним словом: поденервованість у всій роботі, таємничість і т. п.

Загально говорять про якусь зорґанізовану католицьку українську акцію в Німеччині. Чи це сплетні ворогів, чи може й на ділі щось є, трудно дізнатись. Кажуть, що й католицький дім мають будувати, але це вже хіба зовсім на фантастичну видумку похоже, а коли й ні, то думка ця пущена в обіг лише для певної баламути з конкуренційних оглядів на другі комбінації. Всюди сама висока політика, а ніде роботи, національної і корисної для української справи. Так справа виглядає з одного боку.

Як вона виглядає з другого, цебто політичного, про це другим разом.

ЮВИЛЕЙ ШОВІНІЗМУ.

Це лише слово „шовінізм" святкувало в грудні м. р. свої уродини, а не той стан духа, який знайшов свій вислів у „шовінізмі", в сліпому обожанні всякого військового блеску, а дальше у вузькому патріотизмі.

Цим щастям обдарували мови всіх народів брати **Конярди,** які вивели на сцену сміховинку „Трикольор". У тій сміховинці виступає пан Шовен. Цікаве, що прадідом усіх справжніх шовіністів, які гордяться своїми вчинками, є фіґурка зі сміховинки.

Пан Шовен згадує военну славу наполеонської доби та не робить, як сміливий цивіліст, нічого іншого лише оповідає військові анекдоти та про військову карність ріжних родів. Доля того пана Шовена була такаж смішна, як його думки. Прославився. Париж уже до кількох тижнів перейняв назву та характеристику сміховинкового героя, а вкінці всі вірили, що оба автори назвали тією назвою одну із своїх осіб, щоби унагляднити комічність, яка є нерозлучна з шовіністами. Проти того протестували шовіністи 1831 року та зпоатку мусіли скреслити чималу частинку з програми.

Одначе небаром славний автор комедій **Скрібе** назвав одну із своїх комедій „Микола Шовен". Пан Шовен і дуже багато таких, що таксамо думають як він, перетревали всю театральну славу.

Щойно після війни 1870—71 року приняла Французьцка Академія слово до свого великого словника. Та з пояснення того слова виходило би, що пани академики хіба й самі були шовіністами та лише дуже нерадо допустили до словника це слово. Описали там шовінізм як „фаміліярний вислів, якого вживається, щоби осмішити почування, яке випливає зі слави французької зброї".

**Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В мільони між народом.**

**А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.**

Національним ідеалом українського народу перейметься дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі". Тому піддержім завзято її змагання в її другому пів-столітті!

Карло Чапек.

ПРИСЯЖНИЙ СУДДЯ

— Так то я раз мусів судити, — сказав пан Фірбас, відкашлюючи — тому, що мене вильосували на присяжного суддю. Тоді саме прийшла перед суд присяжних ця справа Люїзи Каданикової, що то вбила свого чоловіка. Нас було у суді вісім мущин і чотири жінки. Вони напевно, сказали собі ми, мущини, меньше-більше мовчки, ті чотири баби старатимуться увільнити цю жінку! Так то ми вже наперед були проти тієї Люїзи.

То взагалі був досить звичайний випадок нещасливого подружжа. Той Каданик був цивільним ґеометром, а взяв собі жінку двацять літ молодшу. Люїза була дівчинкою, як віддавалася, а знайшовся свідок, який зізнав, що вже день по шлюбі молода пані плакала, бліда наче стіна, та тряслася з обридження, коли чоловік хотів доторкнутися її. Нераз я думаю собі, який то мусить бути страшний досвід, що то таке невинне й недосвідчене дівча зробить по шлюбі. Зважте, що її чоловік може привик до дівчат і поводиться відповідно до того. Далебі, того ніякий мущина навіть не може уявити собі. Та державний обвинувач зі свого боку вистарався інакше зізнання, що ніби та Люїза мала любовні зносини ще перед шлюбом з якимсь студентом і що з ним переписувалась і після шлюбу. Словом, зараз після шлюбу виявилося, що це подружжа не сотворене для себе. Пані Люїза виявляла отверто неохоту для свого чоловіка. За рік скинула плід і від того часу нездужала на жіночі недуги. Пан ґеометер старався винагородити це собі деінде, а дома зчиняв бешкет за кожен сотик. Того нещасного дня мали знову суперечку за крепдешінові сорочки чи щось а пан ґеометер став зодягатися, бо — мовляв — не хоче затроювати собі життя. В цюж мить підійшла до нього Люїза ззаду та вистрілила з бравнінґа. Потім вибігла на сходи та стала стукати до дверей сусідів, щоби йшли до її чоловіка, якого вона вбила, та що йде зголоситися в поліції. Одначе на сходах впала обезсилена. То був увесь той випадок.

Отже нас дванацятеро сиділи, щоби судити її вину. Кажуть, що ця Люїза була гарна дівчина, та, знаєте, слідча вязниця жінкам не додасть краси. Була вона наче надута, а з блідого лиця лише вилискувалися такі лихі, ненависні очі. Нагорі сидів предсідник суду, втілена справедливість, страшно достойний і майже священичий у тім чорнім плащі. Державний заступник був такий гарний адвокат, якого я колинебудь бачив: сильний наче бик, випрямлений, а воєвничий наче добре годований тигр. Було видно, з якою роскішю сили та переваги кидається на цю свою добичу, яка його там внизу так страшно ненавиділа тими палкими очима. Адвокат обвинуваченої що хвилини подразнено зривався та сперечався з державним заступником. Нам, присяжним суддям, було ніяково, тому, що хвилинами здавалося, начеб річ ішла не про суд над жінкою вбивницею, лише про якийсь спір між обвинувачем і оборонцем. А ми були там суддями зпоміж народу. Ми прийшли судити на основі людської совісти. Одначе при найліпшій волі розпучливо нудьгували при тих адвокатських крючках і судових формальностях. Позаду тиснулася публика та паслася справою Люїзи Каданикової. Колиж часом у трівозі мовчала залякана, було чути, як ті люди просто аж цямкали з приємности.

Пан Фірбас протер собі чоло, начеб упрів. — Мені хвилинами було, начеб я не був вильосований суддя, а людина на тортурах; начеб я сам мав вискочити та сказати: „Признаюся до всього, робіть зі мною, що хочете!"

І мали ви тут свідків. Кожен важливо зізнавав, наче чванився, що щось знає. А в тих зізнаннях відчували ви ціле те містечко, ще ворогування, сплетні, протекцію, шушукання, зависть, політиканство й нудьгування. Із зізнань тих свідків виходило, що небіжчик був чесний, ввічливий чоловік і порядний громадянин, що втішався найліпшою славою; далі дівкар і захланник, брутальний, розпусник і жорстокий. Словом: можете собі вибрати. Пані Люїза випала гірше: мовляв, це жінка, яка любить лише залицятися, марнотравна, носила шовкове білля, про дім не дбала, робила довги...

Державний заступник нахилився з ледоватою усмішкою:

„Обвинувачена, чи ви ще дівчиною мали довірочні зносини з яким мужчиною?"

Обвинувачена мовчала, лише на лиці пробігав їй слабий румянець.

Адвокат зірвався:

„Прошу переслухати цю й цю, яку Каданик знасилував, коли служила в нього. Мав з нею дитину..."

Предсідник суду нахмурився. Було видно, що думає собі: „Роди Бога, таж нам протягнеться розправа!" Потім у безконечність тяглися ті прикрі домашні справи. Хто з них двоїх додавав причин до подружих незгод, скільки діставала пані Люїза на дім, чи мав її чоловік причини бути зноздрісним. Часом мені цілими годинами здавалося, що то говорять не про покійного Каданика та його подружа, лише про мене або про котрогонебудь присяглого суддю, або не знаю про кого з нас усіх. Боже, що говорять про того мерця, це я робив також, такі річи мабуть діються всюди, навіщо про це говорити. Мені здавалося, начеб там шматок за шматком здирали з нас усіх, з мущин і жінок. Начеб перепирали наші власні суперечки, провітрювали наші брудні інтимности витягали тайни наших ліжок і навичок. Воно виглядало начеб там вибілювали наше власне життя, одначе так якось погано та жорстоко, що те життя схоже було на пекло. Той Кадиник поправді не був найгірший; був трохи шорсткий, на жінку сварив і понижував її. Був строгий і скупий, бо тяжко й не багато заробляв; був дівкар, зводив наймички та вдержував зносини з якоюсь удовицею. Та це робив мабуть зі злости і з вродженої мужеської гордости, тому, що пані Люїза його ненавиділа, начеб він був огидливою комахою. А то вам було цікаве, як котрийсь адвокатів свідок зізнавав у некористь убитого, який то він був сварливий, брутальний, грубий та поганий чоловік. У нас, присяжних-мущин, ворухнулося щось наче невдоволення та солідарність: Гов! відчували ми; колиб за таке мали розстрілювати! Колиж інший свідок обвинувачував паню Люїзу, що була легкодушна, любила строїтися тай ще там щось, ми, мущини в лаві присяглих, відчували щось наче вдоволення. Коли адвокат мусів брати її в оборону, то ті чотири жінки на лаві присяжних затискали уста, а очі їх гляділи так непримирно.

Цілими годинами й днями тяглося це подруже пекло, яке бачать наймички та лікарі, сусіди та жінки, що люблять сплетничати: сварки й довги, недуги, домашні сцени, все те зло, гістерію й муки, які переносить людська пара. Начеб перед нами розвішували людські тельбухи в усій їх нещасній огидливости. Слухайте, я маю гідну й порядну жінку, одначе хвилинами я там вдолі не бачив Люїзи Каданакової, лише мою власну жінку, мою Ліду, обвинувачену в тому, що вистрілом іззаду застрілила свого чоловіка. Фірбаса. Я чув у потилиці страшний, великий біль з тієї рани; я бачив, як Ліда, бліда, якось погано надута, затискає уста й обвинувачує мене очима, шаленими від жаху, люти та погорди. Це Ліду тут обдирали й варили; це була моя спальня, мої тайни, моє горе, моя брутальність; я мало що не заплакав і сказав: „Так бачиш, Лідо, де ти нас завела!" Я примикав очі, щоби не бачити того страшного привиду. Та в пітьмі ті зізнання свідків були ще болючіші. Колиж я витріщив на Люїзу очі, стиснуло мене за серце: Боже, Лідо, як ти змінилася!

Колиж я з тієї розправи вертався додому, ждала на мене Ліда з неспокійним питанням: „А що, буде засуджена?" Це на свій спосіб була сензаційна розправа, якою цікавилися головно жінки. „Я — говорила голосно моя жінка, палаючи з цікавости та зворушення — я її засудила би!"

— З того тобі нічого не булоб, — скрикнув я на неї: Мені стидно було говорити з нею про те. Останній вечір перед вердиктом мене знімав такий неспокій. Я бігав по хаті та роздумував: „Мабуть пустимо Люїзу. Навіщо булиб на лаві присяжних ні чотири жінки? Ще один голос проти вини й буде увільнена. Так що, чоловіче, чи то буде мій голос? — На це я відповіди не знайшов. Ні з цього, ні з того мені пробігла по голові така неприємна думка: „Таж і я маю в нічному столику набитий револьвер — це така привичка з війни. Тому легко могло би статися, що часом міг би попастися в руки моїй жінці Ліді! Взяв я той револьвер у руки: Чи не сховатиб мені тебе, або взагалі позбутися? Ще ні, сказав я. Щойно після того, як там випаде з Люїзою!" І я далі став мучити себе: „А так, як воно випаде— а що я, ради Бога, як буду, як маю голосувати?"

Останнього дня говорив державний заступник. Говорив добре й рішучо. Не знаю, де до того взяв право, одначе хопився за слово від імени людських родинних відносин. Я чув наче здалека, як кладе

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Протестаційне віче.

Для протесту проти польського засуду Дацишина і других та проти польського терору на Західній Україні відбулося в Филаделфії в Українській галі на Френклин стрит дня 10. січня ц. м. велике всенародне віче, скликане відділом О.Д.В.У. ч. 12 ім. Ю. Головінського. На віче прийшло коло пятьсот людей. Віче відкрив голова відділу ОДВУ, Т. Свистун, і покликав на головного бесідника п. Ревюка, котрий недавно вернув з краю.

В півторагодинній промові бесідник представив, яких способів уживають тепер Поляки для нищення наших братів. Він звернув спеціяльну увагу на катування політичних вязнів польською поліцією, яку ціль хочуть цим Поляки осягнути, чи можливо їм це осягнути та що нам на це треба робити.

Слідуючим бесідником був гр. І. Гринишин. Він є тут роджений. Він звертався до молоді і говорив по анґлійськи. Українці, котрі тут родилися, не повинні стидатися своєї національности. Наша молодь повинна бути горда з цього, що вона має від батьків такі скарби, як мову, пісні, танок і т. д. Наші батьки вибудували нам церкви, школи, доми, клюби і т. д. Ті, що тут роджені, є обовязані працювати в користь свого народу і тим приспішити відродження Української Держави.

Бесідник зробив поважне враження на присутних.

Відтак відчитано резолюції. По українськи відчитав їх гр. Свистун, а по анґлійськи гр. Гринишин. Резолюції принято одноголосно.

Потім заряджено збірку, яку (по відчисленню розходу віча) вишлеться на боєву акцію.

На вічу роздано летючки „Опрешон оф Юкреініанс", котру передруковано з „Манчестер Ґардієн".

Про віче згадали американські часописи.

Віче взагалі було переведене взірцево. Присутні були дуже зворушені ляцькими звірствами. В багатьох можна було бачити сльози на очах.

Віче закінчено співом „Ще не вмерла", „Не пора" і „Ми гайдамаки".

—o—

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Представлення на „Рідну Школу".

В числі 11. „Свободи" під таким наголовком надруковано допис, що починається словами: „Аматори Жіночого Товариства Українок Американських Горожанок відограли представлення"... А треба, щоб було: „Аматори відограли представлення під іменем Жіночого Товариства Українок Американських Горожанок"..., бо то аматори не були нашого Товариства, а вони лише відограли на запрошення нашого Товариства.

Мокрина Клапко.

Чоловік: Я хотів би купити собі цей одяг за двіста долярів.

Жінка: То ходім до середини.

Чоловік: Ні, не можу, бо не маю двіста долярів!

СЕКРЕТ РОБЛЕННЯ ДОБРОЇ КАВИ

Зима є тою порою, коли каву найбільше любиться. Коли прийдемо з роботи до дому, хочемо зажити щось теплого і нічого не є таке приємне, як горнятко добре приготованої кави. Щоб мати добру каву, додайте до свого кавника при варенню кави трохи ЦИКОРІЇ ФРАНКА.

Одним з найліпших доказів цього є, що ЦИКОРІЯ ФРАНКА є вживана при варенню кави майже у всіх краях Европи. Жінки у старім краю ніколи навіть не подумалиб варити каву без додання ложечки ЦИКОРІЇ ФРАНКА до змеленої кави в кавнику.

Навіть у Злучених Державах ЦИКОРІЯ ФРАНКА є вживана з кавою, особливо в полудневих стейтах. Між головними містами в Америці ЦИКОРІЯ ФРАНКА є популярна в стейті Ню Орлієнс, а це є відомим фактом, що в Америці Ню Орлієнс є знаний з доброго кухарства і з найславніших ресторантів, які подають так звану „Френч кофі". Европейські і полудневі жінки знають, що найліпша кава може бути тільки з ЦИКОРІЄЮ ФРАНКА.

ЦИКОРІЮ ФРАНКА можна дістати у ґросернях і крамницях з кавою. Ми охотно вишлемо вам на пробку, коли напишете до нас. Зашліть 10 центів марками на оплату пересилки до Heinr. Franck & Sons, Flushing, N. Y. (Огол.)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ШАХРАЙСТВОМ НЕ ДОРОБИШСЯ.

В життю найчастіше складається так, що шахрайством і облудою себе не ущасливиш. „Хоч крути, хоч верти, а вмерти мусиш", каже народня приповідка, а це значить, що шахрайством себе не вратуєш. Ось тепер отак Польща „крутить та вертить", а біда на неї все більше насувається. Хліб став дешевий, худоба в ціні така, що годі й казати. Словом, там робиться таке, як казав польський ксьондз-патріот: „Кто такон Польскен вимислїл, то нєх з пекла нє вилєзє". Далі він каже, що колиб тепер до Америка була відчинена дорога, то 10 міліонів Поляків виїхалиб туди в однім році, а лишилосяб їх „великій Польщі" лише 6 до 7 міліонів. Тоді Полякам булоб запросторонно й там, де вони самі жиють на власних землях.

Та Поляки хочуть „великої Польщі"; вони хочуть панувати над іншими народами, для чого захопили в свої пазурі чужі землі. Та будували вони ту велику Польщу заскоро; зліпили її їм їх опікуни на швидку руку, а тепер і мають гаразди, про які як лише пригадає який дійсно розумний патріот-Поляк, то в нього й волосся на голові стане дубом. Збудували польські опікуни панський двір для Польщі на власній її землі, та біда, що інші господарські будинки вони порозкидали по чужих землях. Оті власники земель домагаються, щоб ті польські будови з їх земель забрано, а з того й виникла боротьба та процесування й тяганина. А кінець цьому буде лише тоді, як власники земель виграють свою справу.

Отся боротьба й процеси вимагають багато ґрошей, сили й напруження з обох сторін, а тому Польща й злиденіє. Польща не має спокою й часу для реальної щоденної праці, державної й творчої. Вона все робить під тим кутом зору, що має ворогів серед тих, чиє добро загарбала, а тому всі пляни робляться не так, як того вимагають реальні обставини та добро цілого краю, а так, щоб скріпити своє панування на чужих землях, хочби на шкоду розвиткови цілої держави, а передовсім властивої Польщі.

Та, не зважаючи на всі старання й заходи, за роки свого істнування Польща в середині не скріплюється, а навпаки, все більше слабне політично й економічно. Тримається вона ще лише диктатурою, баґнетами, поліцією та жандармами. Але ми з історії знаємо, що на баґнетах держави й народи довго не сиділи. 15 до 16 міліонів Поляків уже тринадцять років стараються зїсти тих 14 міліонів чужих народів, які вони з допомогою антанти підбили й чиї землі загарбали. Та щось не дуже ляцький шлунок перетравлює, бо ті народи жиють і не вмирають, а сама Польща хворіє. Вже й ляцька „цьоця Франя" починає турбуватися своїм ласунчиком і бачить, що не на здоровя йому виходить те вариво, яке вона йому заварила та яке тяжким каменем лежить в ляцькому шлунку. Та годі тепер лікувати хвору Польщу радикально, бо не такі обставини, а покищо їй дають ріжні ліки, щоб тільки підтримати животіння. Та ці ліки хороби не лічать, а лише заганяються далі в недугу, яка стає хронічною.

Очевидно, радикально її зможуть вилічити лише ті народи, яких землі вона захопила й які почнуть самі вириватися з її шлунка, щоб не лежати там каменем. Та хто зна, як це відібється на цілій будові Польщі. Покищо ми, Українці, разом з іншими поневоленими Польщею народами, даємо їй час від часу своїх піґулок, які не йдуть на користь. Ми, Українці, побажаємо Польщі свободи й волі, але на її власних землях, де не буде затроєне її тіло, як воно тепер затроєне чужими народами та землями, які не є стравні для панського шлунка.

Кінчаю тим, чим почав. Як би Польща не шахрувала, природа візьме своє й те, що шкодить істоті, мусить бути виеліменуване з неї. Природи обшахрувати не можна й хвороби шахрайством не лікують. Отаке буде й з Польщею, коли вона не видужає від хвороби обжирання чужими народами та землями. Бажаю їй доброго здоровля й щасливого життя, але в себе вдома.

М. Костів.

Озон Парк, Н. Й.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В четвер, 21-го січня с. р., упокоїлася по тяжкій недузі **Марія з Данилюків Затонська** в 39-тім році життя. Покійна була родом з Дрогобича, дружина відомого громадянина Ілії Затонського, довголітнього члена 45-го відділу У. Н. Союза. Осиротила троє дітей: Мирославу, Евгенію і новонароджену Юлію. Була доброю матірю і взірцевою громадянкою. Полишила по собі загальний сум як серед членів родини знакомих і приятелів так і цілої нашої филаделфійської громади. — Вічна Їй Память. Похорон відбудеться з дому жалоби під ч. 2534 Попляр стріт в понеділок, 25. січня.

Кождий сотик, кождий даток
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.

Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.

—o—

Хоч бурі йдуть і громи бють
І в горю серце тоне —
Та вже не вбє нас вража лють,
Не розїдять кордони.
Бо ясне сонце вже з імли
Зійшло на нашім полі,
Юнацтва тисячі зросли
У нашій „Рідній Школі".

такий сильний та дивний натиск на слова родина, домашнє життя, подружжа, чоловік і жінка, завдання й обовязки жінки. Говорили, що то була одна з найгарніших промов перед судом. Потім прийшов до слова адвокат пані Люїзи та виголосив страшну промову: оснував свою оборону на сексуально-патольоґічній аналізі. Доказував, яку відразу мусить відчувати сексуально холодна, або, як кажуть, фріґідна жінка до брутального чоловіка-самця; як то її фізична відраза перемінюється в ненависть; якою траґічною жертвою є така жінка, віддана на волю та похоти безоглядного тирана. В тій хвилині було чути, як уся лава присяжних обертається та холодно настроюється проти пані Люїзи, як у цій лаві продирається підсвідома відраза проти чогось анормального, що якось перевертає та загрожує людський порядок чи щось. Ті чотири жінки в лаві присяжних були бліді, з їх лиць можна було вичитати ворожнечу до тієї жінки, яка нарушила щось наче обовязок. А той дурний адвокат запопадливо розвалковував свою сексуальну тезу.

Предсідник мимоходом згадав про строгіший присуд, а в резюме старався ратувати положення; не говорив про родину, ні про сексуальне невільництво, лише про вбивство людини. Нам, присяжним суддям, полекшало. Отверто сказати, з того боку той припадок був для нас якось більше приступний, простий та майже стерпний.

До останньої хвилини я не знав, як відповім на питання вини. Колиж нам те питання поставили: Чи винна Люїза Каданикова, що, з розмислом убити свого чоловіка, застрілила його, Івана Каданика? — я, що був перший з черги, не надумуючися, сказав: „Так", тому, що справді задумала була вбити його та зробила це. І сталося, що всі дванацять присяжних суддів відповіли: так.

Потім настала тишина. Я глянув на ті чотири жінки з лави присяжних. Мали строгий вираз і майже гордий, начеб щойно звели якийсь бій в обороні людської родини.

Колиж я вернувся до дому вибігла напроти мене моя жінка Ліда, бліда зі зворушення: „А що, як воно скінчилося?"

— З Люїзою? — сказав я механічно. Дванацять голосів сказали: винна. Засуджена на кару смерти на шибениці.

— То страшне, — зітхнула Ліда з наївною строгістю — та їй це належалося!

В цю хвилю трісло в мені воно, це напруження, чи щось. Так,—вкричався я на Ліду із схвилювання, якого я сам не розумів — їй належалося воно тому, що зробила дурницю. Зрозумій, Лідо: колиб встрілила йула йому в висок, замісць у потилицю, могла твердити, що він сам застрілився, розумієш, Лідо? І тоді моглиб були її увільнити. Затям собі, у висок!

Я тріснув за собою дверми. Я хотів бути сам. Щоби ви знали: той мій револьвер є до нині в тій отвореній шуфляді. Я не забирав його відтам.

В КРАЇНІ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.

(Розмова з утікачами).

Втікачі з тамтої сторони Збруча стали від двох літ постійним явищем в пограничній полосі. Як строго большевицька влада карає таких утікачів, свідчить факт, що весною 1930 року, коли зачалася колективізація сільських господарств, большевики, чи то для постраху, чи для успішнішого здержання масових утеч, виставляли шибениці зараз же над границею й змісця вішали тих, котрим не пощастило пробратися через Збруч. Але втікачі у нас і дальше являються й приносять просто неймовірні вісти. Склалося так, що в останніх часах вдалося нам переговорити й зібрати вісти від бувшого жовніра австрійської армії, який по 12 літах перебування в Совітах волів вернутися до своїх півтора морґа поля. Один наш земляк, американський горожанин, дістав якимсь там способом позволення на виїзд на Україну, побув там 10 днів, а вертаючи, вступив до рідні. Каже, що по селах Полтавської і Харківської ґубернії люди ходять прямо наґі, світять тілом, бо вбрання з мішків дуже скоро дереться. В колєктивах видають там 1 фунт (40 дкг.) сушеного хліба на 3 дні й 20 грамів круп денно на 10 чоловіка. Ніякого мяса ані товщів ніде нема. Перейшла отсе Збруч також одна жінка з трома дітьми, з якою я довше розбалакався.

Мого чоловіка, каже вона, мали забрати на Сибір, так він кудись утік і певно загинув, бо вже два роки вістки від нього не мала ніякої. Мали ми 10 морґів землі; її в нас не відібрали; за це попали ми відразу в клясу куркулів. На нас наложили 200 пудів (6 пудів=1 сотнар) продналогу. Віддала я 285 пудів житом, гречкою, ячменем і вівсом, а коли за остальних 15 пудів загрозили Сибіром, прийшлось віддати вже висушене на хліб жито. На хазяйстві осталося мені $1\frac{1}{2}$ копи жита, 1 копа гречки й 5 кіп еспарзети (це рід паші для корови). Це все на прожиток для мене й трох дітей.

Мимо цього мені призначують новий предналог 100 пудів пшениці, якої я зовсім не мала, бо всього вродилося 4 копи. Як вона може вродити, коли гній в мене не вивезений вже 4 роки. Не знаєш, де його вивозити, коли що року ори і сій в іншім місці. Ніякі свідчення, що я цеї пшениці не маю, не помагають. Добувай, мовляв, куркулю, свої джерела. За доставлене як продналог збіжжа платять, але зараз же накладають податок в ґрошах, і то такий, що за ґроші, виручені з достави продналогу, його ніяк не сплатиш. Коли призначений мені податок, 250 карбованців, я вже сплачувала, наложено мені других 250, як „самообложення". Продала все, навіть корову, але з цих 500 карбованців (на десять морґів поля) таки осталися 150 незаплачені.

За залеглий податок сільрада продала (і сама купила) мою хату, стайню, стодолу, все колись муроване з дикого каменя, по 20 карбованців за будинок. Посиділа я ще рік у своїй хаті, потім прийшла „летуча команда" й будинки повалила, а на плач мій і дітей моїх заграла на балалайці. Землю вже раніш забрали до „просовхозу" (це такий большевицький фільварок), матеріял з будинків до колєктиву, а солому віддали біднішим.

Другий рік прожила в чужій хаті й на ласці добрих людей, аж оце сказано, щоби я з дітьми та ще дві фамілії душ 10 і 8 вибралися всі до одної хати. Це вже останній етап так званих виселених, звідкіля вивозять уже на Сибір. Не ночувала я вже в хаті, але в ночі подалася з 12-літньою дівчинкою, з і 5-літнім хлопчиком на руках, через Збруч. — („Новий Час").

— Як то, ваша жінка хора і всеж таки виступає в театрику?!

— А так, вона нездужає на жовтачку, то виступає як „маляйський соловейко".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

КЛІВЛЕНД, О.

З Листопадового Свята.

Свято Листопадове, котре було відсвятковане всіма злученими українськими організаціями як з Клівленду, так і з Лейквуд, принесло, як на нинішний час, дуже вдоволяючу жертву. По виплаченню всіх видатків вислано на ухвалені комітетом такі цілі: $150 інвалідам; $150 політичним вязням і сиротам по поляглих стрільцях, $75 Укр. Військовій Організації; $25 Товариству „Просвіта". Разом $400.

Всіх жертводавців нижче доляра не записувано, лиш від доляра вгору.

Жертвували: католицька церква в Клівленді $78.43; православна церква в Клівленді $48.45; православна церква з Лейквуд $23.92; по $10: Бр. св. Петра й Павла, Укр. Народний Дім, Союз Українок, Сестр. Н. Зач. Преч. Діви Марії, П. Головчак, Ф. Муаль, Тов. Січ ім. Д. Вітовського, В. Дарва Г. Коваль, Ф. Мураль; по $5: о. Л. Левицький, Н. Чубінський, Р. Гнилка, П. Корпан, Н. Страп, П. Гапій, П. Плвук, О. Іванцьо, Ст. Лабик, М. Пелих, Ів. Тарнавський, С. Ломиш, Бр. св. О. Николая, д-р Н. Ґнатишин, І. і А. Білинський, О. Е. Малицький, Марія Розоміло, Ф. Ольховий, Гр. Коваль, А. Барбер, Я. Волянський, О. Каплиш, І. Клим, Бр. св. Василія Виликого, Сестр. св. Ольги, Українська пекарня, Жін. Тов. „Згода", Жін. Тов. Просвіта, В. Шевчук; по $3: М. Бурко, Ол. Рурич; по $2: о. М. Кучер, Д. Шмагала, О. Е. Малицький, П. Корпан, А. Горішний, М. Попихач, В. Паньорка, Ст. Палівода, В. Третяк, Н. Зіньків, М. Нижник, Ст. Ломиш, Є. Лабик, Т. Сорока, А. Когут; по $1: П. Павлович, Т. Коваль, Н. Шиманський, Й. Хміль, Т. Яким, Л. Парило, Т. Самотіс, В. Цвірчак, В. Крупа, Б. Шкуратко, І. Бзіль, М. Волошин, Г. Кисіль, Д. Ґрабський, інж. І. Петрівський, Кат. Павлишин, З. Пелега, А. Банась, І. Колода, М. Василишин, В. Козир, Н. Страп, М. Богайчук, А. Жук, М. Гречковська, З. Чубинська, Н. Шуманський, К. Баранська, О. Каплиш, В. Момрик, Н. Шегда, С. Г. Паливода, о. І. Палій, Т. Сорока, П. Завадовський, П. Павлович, Й. Кирик, І. Добро, К. Бурак, М. Карась, П. Ольховий, М. Пелех, О. Качмарик, П. Гнатяк, д-р О. Тарнавський, І. Тарнавський, Г. Волянський, А. Білинський, Анна Пацула, П. Болеста, П. Поливчак, І. Ковтолюк, Н. Волошин, С. Королько, М. Когут, П. Коваль, М. Петрівський, М. Міхно, С. Кость, С. Щербичук, Д. Лакош, А. Кмилькович, М. Чупіль, Н. Кухта, Ярош, М. Котович, Р. Кокоць, І. Милянич, Р. Свідрик, К. Королько, М. Кульчицька, С. Волянська, М. Войтів, Г. Савчак, А. Сорохман, А. Коберська, П. Довбуш, К. Лакош, М. Притуляк, П. Бурко, Д. Пацула, П. Задерецький, М. Мураль, В. Питльований, А. Мураль, М. Колодій, В. Третяк, Й. Тулай, Н. Денеґа, В. Козюк, А. Когут, В. Репужинський, І. Мазур, М. Пелех, М. Ломиш, М. Ковалець, Я. Павлишин, І. Паплик, Якимець, П. Толочкевич, М. Шалапій, М. Бревка, Н. Галицький, С. Банах, М. Бучинський, М. Яворський, Н. Жук, А. Білинський, Д. Морган, Н. Лемищук, Т. Бобечко, А. Сидор, С. Дурич, А. Воробель, Т. Куриновський, І. Маринчак, О. Качмарик, П. Олійник, В. Чайківський, М. Волошин, А. Стангритчук, Т. Папа, В. Волошин, В. Волянський, М. Борецький, Е. Сорохман, В. Кокоць, М. Кривий, Й. Биць, К. Бобечко, Е. Шевчук, М. Гавриляк, А. Даньшик, К. Бобрівська, Р. Ґурняк, П. Головчак, В. Цвірчак, Марія Сеник, Ю. Нечипор, М. Біла, П. Іваночко, Анна Сендиґа, Ю. Воробель, Марцеля Крива, Н. Страп, В. Шевчук, С. Королько, П. Толочкевич, М. Голубець, О. Шалапій, Н. Дикан, Й. Тихий, Л. Парило, С. Ломиш, В. Момрик, М. Момрик, П. Барилка, М. Колодій, І. Качор, А. Шалайко, П. Канюк, Я. Муштук, І. Ґроник, Д. Потожний, А. Коваль, А. Грущак, З. Сайко, К. Малицька, М. Мельнишич, П. Войтович, В. Репужинський, А. Сидір, В. Підзирайло, А. Горішний, Старявський, М. Богайчук, М. Мазур, Г. Самотіс, Г. Лозинський, Я. Оципок, П. Модний, Н. Ганич, Н. Кухарчишин, Кальмук, С. Підзирайло, П. Кучер.

За Комітет Злучених Укр. Організацій:

Яків Волянський, голова;
М. Колодій, касієр;
І. Войціцький, секр. фін.
Й. Биць, секретар рек.

Має відсидіти.

Управитель тюрми (питається вязня): Чому ви не встали, як я ввійшов у вашу келію?

Вязень: Бо мені суд присудив, що я маю кару відсидіти.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Чоловік продає другому свій автомобіль: „Вже пять літ ним їжджу й ще одного цента за направу не платив. Це знаменитий автомобіль".

Купуючий: „Еге ж, я знаю. Мені говорив чоловік, в якого ви все направляєте той свій автомобіль, що ви ще йому ні цента не платили за направу.

—o—

Один плянтатор засудив Мурина на 25 палиць. Як виконували цю кару Мурин безупинно сміявся.

— Бити його сильніше! — каже плянтатор.

Мурин усе таки сміється.

— Чого смієшся? — питається плянтатор. — Чи тебе не болить?

— Чомуж мені не сміятися? Таж я не є той Мурин, якого пан присудили на палиці.

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР. (46)

Тарзан з Ла подався по гиллях дерев далі в джунґлі. Тантор побіг геть вбік і скоро в джунґлях затихло його божевільне трублення. Тоді Тарзан і Ла злізли з дерева. Вони вернулися до того місця, де недавно Тарзан трохи не став жертвою богови сонця. „Склич своїх людей", сказав до Ла. „Вони вбють мене", відповіла Ла. „Ні, вони цього не зроблять!" — рішучо заявив Тарзан. „Коли я тут, то ніхто не посміє тебе зачіпити!"

—o—

„Склич їх, бо я хочу говорити з ними!" Ла почала кликати своїх людей і помічників жерців. Ізза кущів та ізза дерев збиралися потвори Опару, котрі ще лишилися живими. Дехто з них був скалічений. Вони спинилися на боці й загрозливо кричали. Тарзан звернувся до них: „Вашу жрекиню Ла я вратував. Колиб вона вбила мене, то ні вона, ні ви не лишилисяб у живих. Тепер ідіть з нею до себе в Опар, а я, Тарзан джунґлів, лишуся тут!"

„Нехай буде мир між вами й Ла та мною". Мешканці Опару зібралися на нараду й рішили згодитися на предложення Тарзана не зачіпати Ла, а його лишити тут. Їм дуже не хотілося лишати Тарзана живим, не принісши його в жертву богови сонця, але тепер у них був страх перед ним, щоб він не покликав знову слона з джунґлів проти них. „Глядіть, щоб, коли я прийду ще раз до вашого міста, я знайшов там Ла жрекинею!" На це потвори згодилися.

Тарзан провожав їх трохи в джунґлях і, залишаючи їх, знову пригадав дикунам, що горе їм буде, якщо він не знайде Ла в Опарі живою. Я може прийду туди ще перед слідуючими дощами!" сказав він. „Ти прийдеш! Це правда, що ти прийдеш і ми побачимося?" — запитала Ла. „Я буду на тебе чекати! Може тоді ти не відкинеш мене? Скажи ще раз, що ти прийдеш, щоб лишитися зі мною назавжди. Скажи так!" — допитувалася Ла. „Хто зна?" — відповів Тарзан.